

SAAKO NOIN SANOA?

TIMO KARJALAINEN

Päivi Räsänen sai pamfletistaan ”Mieheksi ja naiseksi hän heidät loi” tuomion (KKO 2026:27) kiihottamisesta kansanryhmää vastaan. Erityisesti jos on Räsäsen kanssa eri mieltä suhtautumisesta homoseksuaalisuuteen, on tärkeää punnita sananvapauden suhdetta Räsäsen sanomisiin. Pelkkä huono mielipide ei ole rikos.

Juridisissa pohdintoissa on tärkeää erottaa kaksi eri tasoa: yhtäältä arvopohjainen eettinen analyysi eli millaisten tekojen pitäisi olla kiellettyjä, ja toisaalta, mitä lainsäädäntö sanoo ja oikeuskäytäntö, eli miten lakeja on tulokittu. Lainsäädännön tavoite on, että kiellettyjä olisivat vain merkittävästi haitalliset teot, ja muut eivät. Olisi naivistista kuvitella, että nyt voimassa olevat lait saavuttavat tämän täydellisesti – sen lisäksi, että eri ihmisten mielestä eri asiat pitäisi kieltää tai sallia. Lainsäädäntö on yhteinen kompromissi siitä, mitä pidetään riittävän laajasti kiellettävänä ja mitä ei.

Näkemykset, mitä lain pitäisi tai ei pitäisi kieltää, muuttuvat myös

ajan myötä. Niinpä esimerkiksi sukupuoliyhteys samansukupuolisten välillä on aiemmin ollut säädetty rikokseksi, mutta sittemmin poistettu rikoslaista.

Sananvapaus on perusoikeus. Se tarkoittaa, että ihmisten oikeutta sananvapauteen voidaan rajoittaa vain erityisen painavista syistä. Ei siis ihan noin vain. Mutta voidaan rajoittaa, kun painava tarve on.

Tällainen painava tarve voi olla esimerkiksi jonkin toisen perusoikeuden turvaaminen. Perustuslaissa säädettyjä perusoikeuksia ovat esimerkiksi jokaisen oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen ja turvallisuuteen, yhdenvertaisuus, kunnian ja kotirauhan turva, ja oikeus työhön.

Pamfletin julkaiseminen ei tietenkään välittömästi kenenkään henkeä uhkaa tai työpaikkaa vie. Mutta yhteiskunta ei voi uumistaa silmiään tekojen välillisiltä seurauksiltakaan, kun syy-yhteys on selvä ja vaikutukset vakavia.

Tämän takia lainsäädännössä on esimerkiksi rikoslain pykälä kansanryhmää vastaan kiihottamisesta: sananvapaudesta on rajattu pois oikeus panetella tai solvata ihmisryhmää. Pykälän olemassaolon syy ei ole niinkään tuollainen puhe välittömästi itsessään, vaan se väistämätön tosiseikka, että

panettelut ja solvaukset vapaasti levitettynä aiheuttaisivat kyseiseen ihmisryhmään kohdistuvaa väkivaltaa, ilkivaltaa ja muuta sortoa tai syrjintää. Vastaavasta syystä tulenko metsässä kielletään kuivuuden aikaan. Ei siksi, että retkeilijä ei haluta saavan kuumaa makkaraa, vaan siksi, että tulenteossa on merkittävä riski suuresta metsäpaloista. Vaikka retkeilijä pyrkisi käsittelemään nuotiotaan huolellisesti, riski tulen leviämisestä hallitsemattomasti olisi silti suuri.

Räsänen on puolustukseensa vedonnut lääketieteen näkemyksiin. Tämä perustelu ei pidä vettä. Tieteellinen konsensus on jo vuosikymmeniä sitten luopunut Räsäsen pamfletin näkemyksistä – jo julkaisuaikaan 2004 pamfletti oli tieteellisesti vanhentunut disinformaatiota.

Räsäsen pamfletin tapauksessa kirjoittajan tavoite on maalata homoseksuaalisuus epänormaaliksi, epäterveeksi tilaksi ja tähän vedoten saada yhteiskunnasta poistetuksi homoseksuaalisuuden hyväksyminen normaalina. Toteutessaan tämä tavoite aiheuttaisi loukkauksia ihmisten perusoikeuksiin esimerkiksi turvallisuudesta, yksityisyydestä ja oikeudesta työhön.

Siksi ihan kaikkea ei saa sanoa.

